

LA CENTENARUL CONFERENȚIARULUI DR. PAUL PRUTEANU, EMINENT TEORETICIAN ȘI ORGANIZATOR SANITAR

Dr. G. Brătescu

Este neîndoios că Paul Pruteanu se numără printre acei puțini specialiști ai noștri în sănătatea publică și practica sanitară care, de-a lungul timpului, s-au distins atât prin efortul de elaborare a bazelor teoretice ale disciplinei lor, cât și prin indicarea măsurilor concrete de asigurare a funcționării sistemului organizatoric pe care îl preconizau. Trebuie neapărat subliniate și meritele deosebite pe care acest autentic savant le-a dobândit în iatroistoriografie, domeniu în care a adus contribuții substanțiale, mai ales în ceea ce privește trecutul medical al Moldovei.

Pinchas Solomonovici, cel care după 1945 avea să se numească Paul Pruteanu, s-a născut la 15 ianuarie 1908, în localitatea Fălciu din județul Vaslui, într-o familie evreiască îndestulată. A urmat școala primară în comuna natală, iar liceul la Bârlad. Îl întâlnim apoi printre studenții Facultății de Medicină din Strasbourg, pe care o frecventează din 1925 până în 1930, când este expulzat din Franța, constatându-se că desfășoară o activitate politică nerecomandabilă, întrucât participa la editarea unei gazete comuniste în limba germană. Își va continua, sub numele de Paul Durand, studiile la Geneva, unde va obține în 1932 titlul de doctor în medicină, cu teza *Studiu asupra lupusului eritematos*. În anul următor face un popas la Zürich, se întoarce în țară și, după echivalarea la București a doctoratului, deschide un cabinet la Fălciu. În 1934 se mută în Capitală, unde, timp de un deceniu, așa cum aflăm din anunțurile de presă, doctorul Paul Solomonovici, „fost asistent la Clinica universitară din Geneva“, dădea consultații pentru „boli interne, venerice, piele“. În 1942, el își încunoștințează clientela că, „întors din concentrare, reia consultațiile” pe str. Pictor Luchian nr. 7.

După răsturnarea regimului antonescian, în cariera științifică medicală a lui Paul Pruteanu s-a produs o înnoire radicală. Putem vorbi chiar despre

instaurarea unei „faze creatoare“, în care practicis- mul de până atunci, fie el un practicis- m de calitate, face loc preocupării pentru elaborarea unor tehnologii sanitare corespunzând cerințelor rezultate din recente transformări – s-ar zice revoluționare – ale conjuncturii social-politice. După un popas în sistemul Asigurărilor Sociale, Pruteanu este numit în 1944 inspector general în Ministerul Sănătății, unde, în intervalul 1945-1948, va deține funcția de director medical, pentru a prelua apoi conducerea Direcției policlinicilor și a spitalelor (1948-1952). Trebuie precizat că în aceste situații îndatorirea sa a fost nu numai de a veghea la corecta punere în viață a politicii de ocrotire a sănătății promovate de noul regim, ci mai ales de a contribui efectiv la implementarea consecventă a acestei politici. Prin sugestii și propuneri de tot felul, susținute cu o bogată argumentație, el a determinat adoptarea unor formule organizatorice și terapeutice cu largă aplicare în materie de funcționalitate a circumscripțiilor sanitare, a policlinicilor și chiar a instituțiilor spitalicești, care trebuiau coordonate în vederea realizării unei descrieri igienice și medicale continue și perfect accesibile întregii populații, mai ales celei domiciliată în mediul rural. O deosebită importanță a acordat Pruteanu perfecționării asistenței medicale din întreprinderile industriale.

În toată această perioadă, s-a străduit să prezinte în presă cât mai complet, dar și cât mai pe înțelesul celor interesați problematica sănătății publice. Recunoscându-i-se calitățile de teoretician și pedagog a fost numit în 1949 conferențiar la catedra de organizare sanitară de la I.M.F. București, ca din 1952, odată cu transferarea sa la Iași, să preia conducerea catedrei similare din capitala Moldovei. Atrage însă atenția faptul că, în cei 14 ani cât a îndeplinit în chip strălucit această sarcină, organele statale nu au socotit necesar să-i acorde titlul de profesor ce i se cuvenea cu prisosință.

Perioada ieșeană a activității științifice și didactice a lui Paul Pruteanu s-a caracterizat printr-o înviorare exemplară a activității sale publicistice. Eliberat de încordarea fără răgaz pe care i-o impusese munca de organizator în cadrul Ministerului Sănătății, el s-a putut concentra în direcția redactării unor consistente scrieri științifice. Este adevărat că încă de pe vremea când lucra la București reușise să încredințeze tiparului câteva producții foarte serioase; spre exemplificare menționăm doar studiul apărut în 1947 despre ajutoarele bănești, acestea constituind una dintre „problemele medicale ale asigurărilor sociale“. Dar realizările sale majore pe plan publicistic se înscriu abia după această dată.

La Iași, conferențiarul P. Pruteanu a debutat cu un *Curs provizoriu de organizare sanitară*, editat în 1952-1953 de către Institutul politehnic local. I-a urmat o compactă monografie, de aproape 500 de pagini, despre *Spitalul unificat*, apărută la Editura de stat pentru literatură științifică, lucrare în care au fost supuse unei analize amănunțite toate aspectele funcționale, bugetare și social-politice ale procesului inaugurat cu doi ani mai-nainte al unificării spitalelor cu policlinicile, cu circumscripțiile medicale urbane și cu dispensarele de întreprindere. Avem de-a face cu o trecere în revistă a întregii problematice a unificării spitalicești, începând cu regulamentele de funcționare a instituțiilor și luându-se în considerație, pe baza experienței de peste hotare și din țara noastră, posibilitățile de ameliorare a slujirii populației în principalele ramuri de activitate medico-sanitară. De asemenea, un mare interes îl prezintă monografia sa despre *Dispensarizare*, tipărită la Editura medicală în 1955, scriere pe care avea să o prezinte și ca disertație pentru obținerea titlului de candidat în științele medicale.

Ultima lucrare de organizare sanitară la care doctorul P. Pruteanu și-a adus contribuția a fost *Manualul de sănătate publică*, apărut în 1966 la Editura didactică și pedagogică din București, sub redacția profesorului Theodor Ilea. Alături de alți corifei ai specialității din toate centrele universitare, conferențiarul Paul Pruteanu a colaborat la acest volum fie prin capitole pe care le-a redactat singur, cum este cel privitor la metodologia statistică (însușind 80 de pagini), fie prin prezența sa la întocmirea majorității celorlalte texte.

Dar evenimentul relevant în cariera științifică a lui P. Pruteanu s-a produs cu zece ani înaintea încheierii existenței sale, când savantul a început să studieze aprofundat trecutul medico-sanitar al provinciei natale. Constatam în 1984, deci la 18 ani după decesul lui, că Pruteanu s-a dovedit atunci a fi un eminent iatro-istoriograf, încât, în ciuda

multiplelor și serioaselor sale publicații din domeniul ocrotirii sănătății, el rămâne în amintirea urmașilor mai ales ca un cercetător al istoriei medicinei moldovene. Astfel, în investigațiile istorice a valorificat întreaga sa experiență de specialist în sănătate publică și medicină socială, drept care nu s-a mulțumit cu semnalări de date și transcrieri de documente, ci a procedat la analize sistematice, evaluând nivelul tehnologic al vechilor modalități de acordare a asistenței medico-sanitare și studiind critic regulamentele de funcționare ale așezămintelor spitalicești.

Într-un articol intitulat *Paul Pruteanu, istoriograf al spitalelor*, publicat de Ion F. Georgescu-Viște în culegerea *Spitale vechi și noi*, apărută la Editura medicală în 1976, sunt trecute în revistă producțiile iatroistoriografice din intervalul 1954-1966 ale omului de știință ieșean. Menționăm câteva dintre lucrările care au consolidat faima lui P. Pruteanu de adânc cunoscător al etapelor evoluției medicinei în spațiul de la răsărit de Carpați.

El consideră că primul spital demn de acest nume în Principatele Dunărene este cel înființat la Suceava către sfârșitul secolului al XVII-lea. Bazat pe informații documentare inedite precizează formele deservirii medicale a lucrătorilor de la Târgul Ocna în intervalul 1750-1850. Tot prin valorificarea unor materiale arhivistice a pus în evidență funcționalitatea până la 1862 a serviciului de primire de la Spitalul central Sf. Spiridon din Iași. Aceeași capacitate de evocare a realităților din trecutul mai îndepărtat o dovedește în studiul referitor la începuturile circumscripției medicale urbane în Moldova. Multe precizări a adus referitor la primul spital evreiesc ieșean. Totodată, Paul Pruteanu s-a socotit dator să întocmească scurte sinteze privind începuturile practicii oftalmologice și a celei stomatologice la răsărit de Carpați.

Pline de interes sunt informațiile pe care le-a cules referitoare la vechii medici care, de-a lungul timpului, au venit să practice în Moldova, fie ei francezi, elvețieni, danezi, maghiari sau ruși. De altminteri, în 1962 a tipărit sinteza *Medicii în Moldova înainte de Regulamentul Organic*. Anterior publicase în această direcție un studiu lămuritor intitulat *Cercetări cu privire la protomedicii Moldovei. Cronologia protomedicilor Moldovei*. Dintre personalitățile care se ilustraseră într-o epocă mai apropiată a stăruit asupra lui Iacob Cihak, căruia îi va consacra și o valoroasă monografie.

O lucrare cu adevărat de referință este volumul de 300 de pagini, apărut în 1957 la Editura medicală, *Contribuții la istoricul spitalelor din Moldova*, volum subintitulat „Spitalele din Moldova

dependente de Epitropia generală a Casei Sf. Spiridon, de la primele începuturi până la unirea serviciilor sanitare ale Moldovei și Munteniei“. Sunt adunate aici date despre instituțiile dinafara Iașului, despre personalul lor medical și spițeresc, despre starea lor, despre mișcarea bolnavilor. La o jumătate de veac de la publicarea ei, această carte continuă să fie o sursă documentară de neînlocuit.

Înzestrat cu o inepuizabilă putere de muncă și dornic de afirmare, Paul Pruteanu s-a devotat în mod exemplar cauzei sănătății publice. S-a străduit neîncetat ca, într-o epocă în care, mai ales din considerente politice, se înregistrau frecvente încălcări ale demnității personale, să se comporte cât mai decent cu colegii și subordonații și să evite, în măsura posibilităților, conflictele cu „nomenclaturii“. Unii îi imputau totuși o anumită rigiditate în relațiile familiale.

Iată însă că în ziua de 16 decembrie 1966 a încetat fulgerător din viață, la vârsta de numai 58

de ani, când se găsea angajat în elaborarea unei întregi serii de lucrări științifice. A fost înmormântat la Cimitirul evreiesc din Iași.

În comunicarea pe care a prezentat-o la ședința din 26 octombrie 1944 a Comitetului sanitar al Apărării Patriotice, el a schițat un program al activității pe care intenționa să o desfășoare ca militant în domeniul sănătății publice: „Multe sunt nevoile și durerile care apasă poporul nostru, fără îndoială însă că una din cele mai arzătoare probleme este aceea a sănătății lui. Această problemă cere o radicală și grabnică soluționare. Se cere mai întâi a fi cercetată, cel puțin de data aceasta temeinic, sub o lumină nouă, cu o metodă nouă. Un spirit nou, realmente democratic trebuie să călăuzească cercetarea acestei probleme: trebuie ca firul conducător în dezbaterile acestei probleme să-l constituie binele și interesele poporului“. În cele două decenii care au urmat, Paul Pruteanu a demonstrat neabătut voința de a se dedica acestei nobile cauze.

În actualitate

- Etiologia spondilitei anchilozante (SA) rămâne încă incomplet cunoscută. Citokinele, proteine solubile cu roluri specific